

VRAK – MUSEUM OF WRECKS
ARKEOLOGISK RAPPORT 2025:11

MARIEDAL OCH FÖRDÄRVET I HORNSBERG MARINARKEOLOGISK UTREDNING

LÄMNINGSNUMMER L2025:6206,
L2025:6208 OCH L2025:6209

STOCKHOLM SOCKEN
STOCKHOLM KOMMUN
STOCKHOLMS LÄN

VRAK
MUSEUM OF
WRECKS

MIKAEL FREDHOLM

en del av STATENS MARITIMA OCH TRANSPORTHISTORISKA MUSEER

VRAK – MUSEUM OF WRECKS
ARKEOLOGISK RAPPORT 2025:11

MARIEDAL OCH FÖRDÄRVET I HORNSBERG

MARINARKEOLOGISK UTREDNING

LÄMNINGSNUMMER L2025:6206, L2025:6208 OCH L2025:6209

STOCKHOLM SOCKEN
STOCKHOLM KOMMUN
STOCKHOLMS LÄN

MIKAEL FREDHOLM

Vrak – Museum of Wrecks
en del av Statens maritima
och transporthistoriska museer

P.O. Box 27131
SE-102 52 Stockholm
Tel 08 519 549 00

www.vrak.se
www.smtm.se

Statens maritima och transporthistoriska museer
är miljöcertifierade enligt ISO 14001.

2025 Vrak – Museum of Wrecks
Arkeologisk rapport 2025:11

Layout: Typoform

Omslagsbild: Utsikt från utredningsområdet mot Karlbergs slott (till höger) och
fatapur (till vänster). (Digitalt museum: VK.V 0430). Foto: Mikael Fredholm, SMTM.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY),
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.

INNEHÅLL

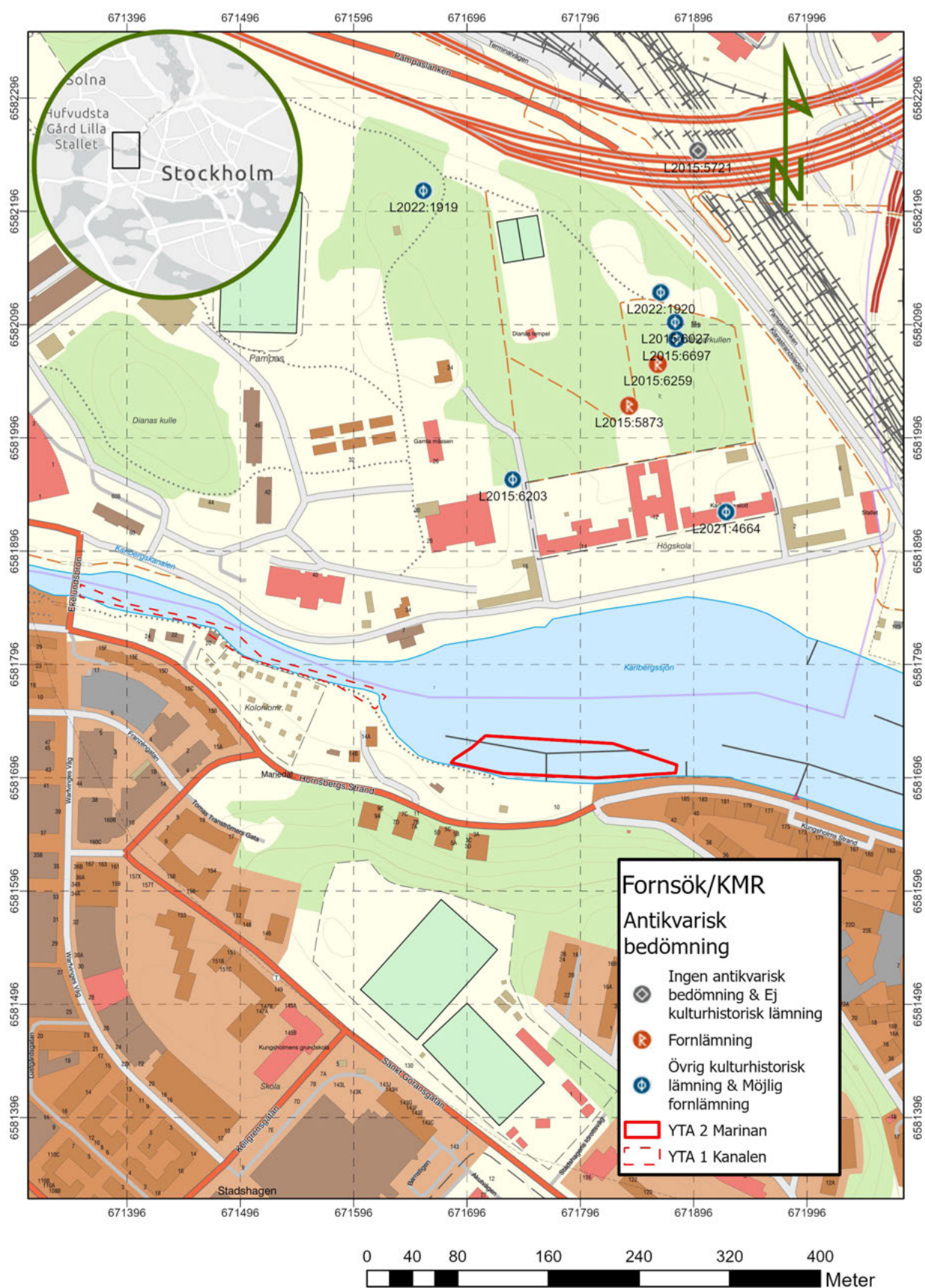
Sammanfattning	6
Bakgrund	8
Syfte och metod	9
Topografi och kulturmiljö	10
Tidigare undersökningar	15
Genomförande	16
Resultat	17
Diskussion och tolkning	26
Utvärdering	27
Referenser	28
Tekniska och administrativa uppgifter	29
Bilaga 1. Sedimentprover	30
Bilaga 2. Sonarkartering	33
Bilaga 3. Bilder från kulturlager vid Lilla Hornsberg	35

SAMMANFATTNING

Trafikkontoret i Stockholms stad planerar att rusta upp Karlbergskanalens strandpromenad. I samband med detta planeras för schaktning och pålning. Dessutom planerar Stockholms stad att anlägga en ny tryckbank i vattnet.

Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) har efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län utfört en marinarkeologisk utredning inom fastigheterna Stadshagen 1:1, Stadshagen 1:3 och Stockholm Kungsholmen 1:2 i Stockholms kommun.

Vid utredningen påträffades ett ytligt kulturlager (stadslager) i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg som bedöms utgöra en fornlämning. Kulturlagret har i Kulturmiljöregistret registrerats med lämningsnummer L2025:6206. Dessutom påträffades i området vid Västermalms båtklubb två fartygslämningar, bedömda som övriga kulturhistoriska lämningar, L2025:6208 och L2025:6209. Inga fornlämningar i form av kulturlager eller andra lämningar påträffades vid sedimentprovtagning och dykbesiktningar vid Västermalms båtklubb.

FIGUR 1. Karta som visar de två utredningsområdena inför uppdraget. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Ivan Šantić Ljubetić och Mikael Fredholm, SMTM.

BAKGRUND

Trafikkontoret i Stockholms stad planerar att rusta upp Karlbergskanalens strandpromenad. I samband med detta planeras för schaktning och pålning. Dessutom planerar Stockholms stad att anlägga en ny tryckbank i vattnet.

Länsstyrelsen beslutade 2025-09-19 att Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) skulle utföra en marinarkeologisk utredning inom fastigheten Stadshagen 1:1, Stadshagen 1:3 och Stockholm Kungsholmen 1:2 i Stockholms kommun (1st beslut 37938-2025, beslutsdatum 2025-09-19).

SYFTE OCH METOD

Syftet med den arkeologiska utredningen var att ta reda på om okända fornlämningar kunde beröras av planerad upprustning. Utredningen skulle preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet (fig. 1).

De metoder som användes var:

Granskning av relevanta historiska kartor och litteratur, okulärbesiktning med dykare samt utan dykare intill land där det var för grunt för dykning.

Utredningsområdet besiktigades i sin helhet. Strandpromenaden och strandkanten okulärbesiktigades ovan ytan.

Sedimentprover togs vid Västermalms båtklubb (VBK) och Lilla Hornsberg i Karlbergskanalen, då dessa områden var de som baserat på historiska kartor och dykbesiktningen, bedömdes ha störst möjligheter till kulturlager. Sedimentprover togs på ner till 1 meter under sjöbotten, vilket var det som var möjligt med den utrustning SMTM hade tillgång till på plats. Sedimentproverna söktes på land igenom efter spår av kulturlager och artefakter.

TOPOGRAFI OCH KULTURMILJÖ

Vid Mariedal låg Västra Sjötullen eller Karlbergs tull med bryggor under 16- och 1700-talet, vilket bland annat kan ses på historiska kartor och målningar (fig. 2, 3 och 4). Det stora hus med en våning som nu står i Mariedal byggdes sannolikt i mitten av 1700-talet som tullhus. År 1805 flyttades tullen till Rörstrand. År 1849 byggdes huset vid Mariedal om till dagens utseende med tre våningar (Stadsholmen, Mariedal 1).

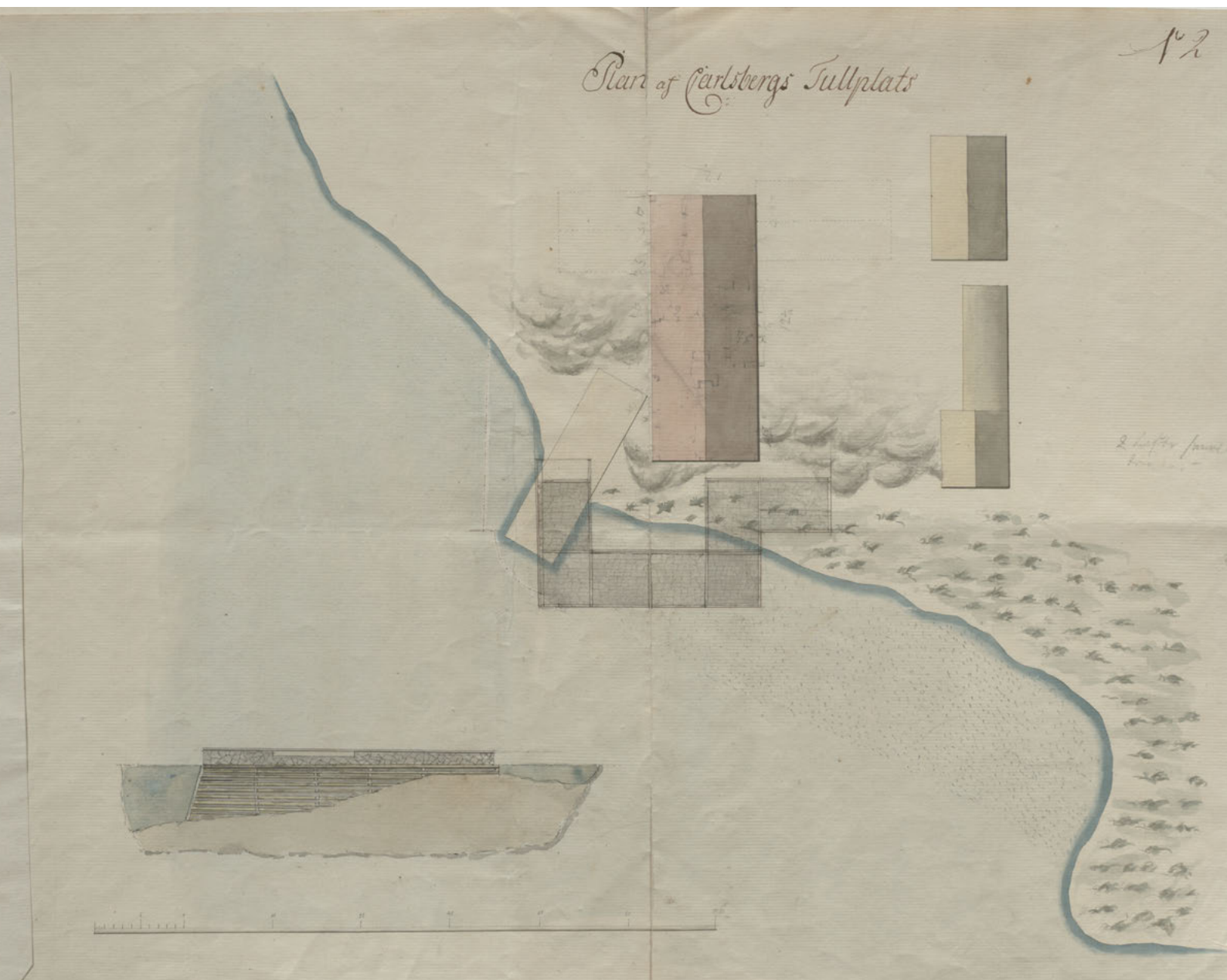
Stugan Lilla Hornsbergs äldsta del ska vara från 1600-talet. Den fungerade då som vaktstuga åt malmgården Stora Hornsberg, ibland kallat Hornsbergs slott. Lilla Hornsberg ska ursprungligen ha varit en parstuga i mitten av 1600-talet. På 1700-talet förlängdes huset och en vindsvåning byggdes.

Den kom senare under 1700-talet att användas som krog, och kallades ibland *Fördärvet*. Krogen var populär under slutet av 1700-talet, då den också omnämns i Bellmans dikter. Huset fungerade som krog och ölcafé in på 1940-talet, varefter det på 1950-talet renoverades (Stadsholmen, Lilla Hornsberg 1).

Karlbergskanalen ska ha grävts ut och muddrats under åren 1832 till 1833 (Arnholm), vilket stöds av en historisk karta från 1834, där det står "färdig kanal". På kartan syns vid Lilla Hornsberg en båthamn och brofundament (fig. 5). På senare historiska kartor, från 1863 och 1885, finns en bro strax öster om Lilla Hornsberg (fig. 6).

FIGUR 2. "Utsigt af Carlbergs fatabur", Åhman, G 1810. Stadsmuseet Inventarienummer SSM 10464. CC-BY. Till vänster i bild syns Mariedal, i mitten Lilla Hornsberg med Karlbergskanalen och till höger Karlbergs fatabur vid Karlbergs slott. Det är tydligt i jämförelse med idag att stranden till vänster i bild vid Mariedal har fyllts ut och breddats en hel del sedan denna målningens tillkomst.

FIGUR 3. Karlbergs tullplats vid Mariedal år 1751, med hamnanläggning/stenkistor synliga i direkt anslutning till huset. Källa: Stockholms stadsarkiv GS 180-34-007.

Genom att studera historiska kartor, bilder och målningar från 1600-talet till idag går det att fastställa att Karlbergskanalen hela den tidsperioden har varit öppen, men att strandlinjerna speciellt vid Mariedal har förändrats flera gånger genom århundradena.

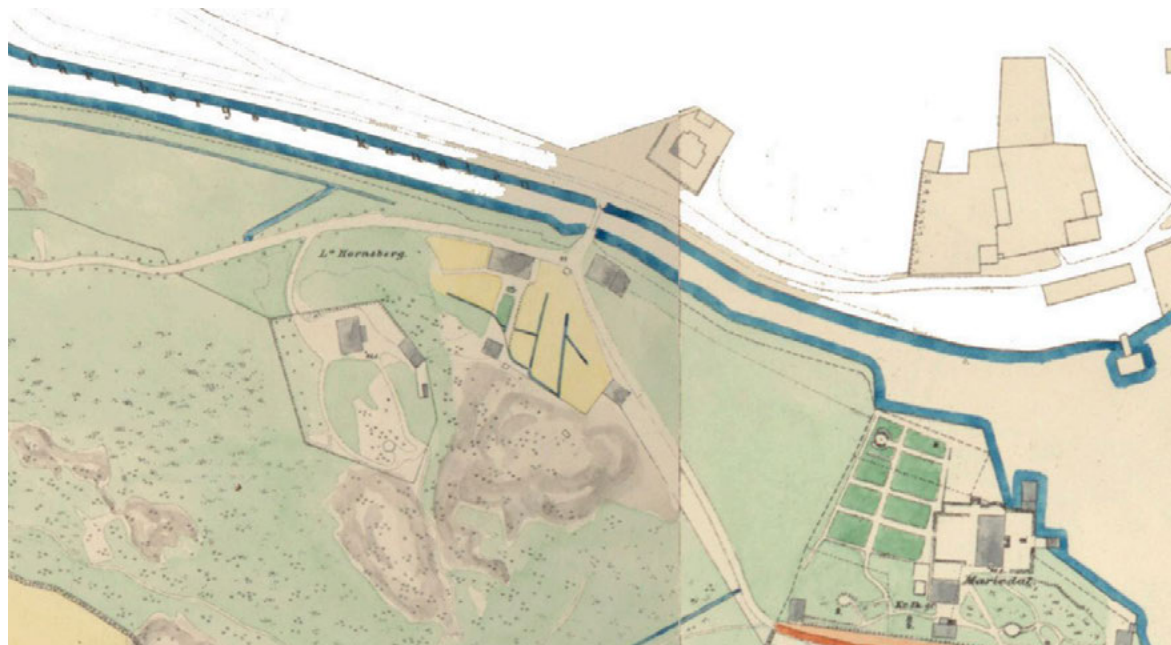
Kanalen ska enligt uppgift återigen ha muddrats år 1908 och vid den tiden fanns även koloniträdgårdar vid Lilla Hornsberg (Stockholms koloniträdgårdar).

FIGUR 4. Karlbergskanalen, Lilla Hornsberg och "Carlbergs tull" vid Mariedal år 1760. Utsnitt ur karta från 1760.
Källa: Stockholms stadsarkiv GS 190-9B-003.

FIGUR 5. Karlbergskanalen, Lilla Hornsberg och Mariendal år 1834 efter muddringar och ombyggnad av kanalen. Utsnitt ur karta från 1834. Källa: Stockholms stadsarkiv GS 76-2.

FIGUR 6. Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg och Mariendal år 1863. I mitten syns bron vid Lilla Hornsberg och till höger Mariendal. Utsnitt ur 1863 års karta över Stockholm. Objekt-ID Stockholms stadsarkiv, Stockholms stadsarkivs kartsamling NS 442, SE/SSA/0234/J 4 A:6.CC-BY.

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Vid en förstudie, som utfördes 2008 med anledning av en planerad fjärrkylledning, sonarkarterades ett område från Hornsberg till Stadshusbron. Sonardatat har dock inte kunnat återfinnas och har därför inte kunnat användas inom ramen för denna utredning. Karlbergskanalen och delar av det nu aktuella området i Karlbergssjön verkar dock sannolikt ha sonarkarterats, utan att man hittat några synliga lämningar i sonarmaterialet. Det närmaste tidigare marinarkeologiskt stude-

rade området är annars vid S:t Eriksbron, där då två fartygslämningar påträffats, L2013:6430 och L2013:6431 (RAÄ Dnr 321-170-2009).

Slutsatsen är att Karlbergskanalen och delar av det nu aktuella området i Karlbergssjön sannolikt har sonarkarterats, utan att man påträffat några synliga lämningar i sonarmaterialet. Detta antagliga sonarmaterial har inte påträffats eller studerats inom ramen för denna utredning.

GENOMFÖRANDE

Inför undersökningen i fält genomfördes en begränsad byråmässig historisk utredning.

Fältundersökningen innebar att utredningsområdet dykbesiktigades i sin helhet. Strandpromenaden och strandkanten okulärbesiktigades från land.

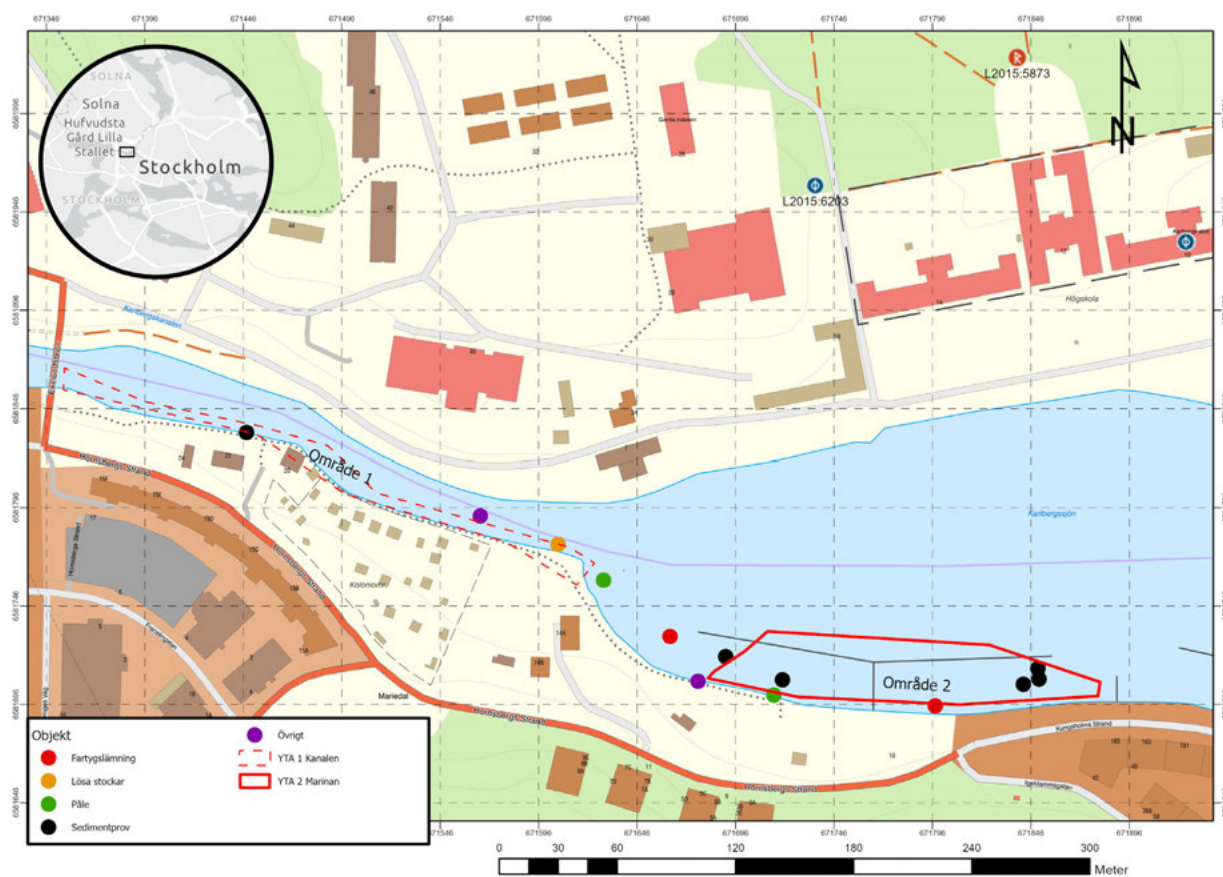
Då dykbesiktningen visade att siktdjupet var mycket begränsat (ca 1m) togs beslutet att sonarkartera hela området. Sonarkarteringen utfördes främst av dyksäkerhetsmässiga skäl, för att minska risken att råka dyka ner på kättingar, vajrar och annat (se bilaga 2).

Sedimentprover togs från botten vid Västermalms båtklubb (VBK, fig. 14) och Lilla Hornsberg i Karlbergskanalen (fig. 10). Detta då dessa områden, baserat på analys av historiska kartor och vid dykbesiktningen, bedömdes ha störst möjligheter att kunna hysa kulturlager.

Med "ryssborr" togs sedimentprover med en diameter på ca fem centimeter ner till 1 meter under sjöbotten. Sedimentproverna har på land sökts igenom efter spår av kulturlager och artefakter.

RESULTAT

Ett ytligt kulturlager (stadslager), bedömt som fornlämning, påträffades i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg. Dessutom påträffades i området vid Västermalms båtklubb två fartygslämningar, bedömda som övriga kulturhistoriska lämningar. Stadslagret har i Kulturmiljöregistret registrerats med lämningsnummer L2025: 6206, och fartygslämningarna med L2025:6208 och L2025:6209.

FIGUR 7. Karta som visar inmätta objekt och prover i de två utredningsområdena. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbeta av Ivan Šantić Ljubetić och Mikael Fredholm, SMTM.

Karlbergskanalen, område 1

Vid utredningen påträffades enstaka lösa plank (markerat som övrigt på fig. 10), en lös möjligen knuttimrad stock, en modern påle, ett öppet kassaskåp (i områdets östra del) med mera. Inga äldre lämningar eller fornlämningar, utöver stadslagret vid Lilla Hornsberg som beskrivs nedan, kunde iaktas.

Vid Lilla Hornsberg påträffades ett ytligt kulturlager (stadslager). I kulturlagret iaktogs möjlig fajans, ett kort fragment av kritpipsskaft, glaserat rödgods, glasflaskor, tegel med mera, som till största delen bedöms vara av 1800-tals-

karaktär (fig.8 och 9, samt bilaga 3). Detta område med kulturlager bedöms kunna ha ett samband med huset Lilla Hornsberg, och då främst med aktiviteter under 1800-talet och framåt. Kulturlagret bedöms som fornlämning (stadslager), och ha samband med platsens historiska användande kopplat till Lilla Hornsberg. Området med kulturlager registrerades med lämningsnummer L2025:6206.

Sedimentprov

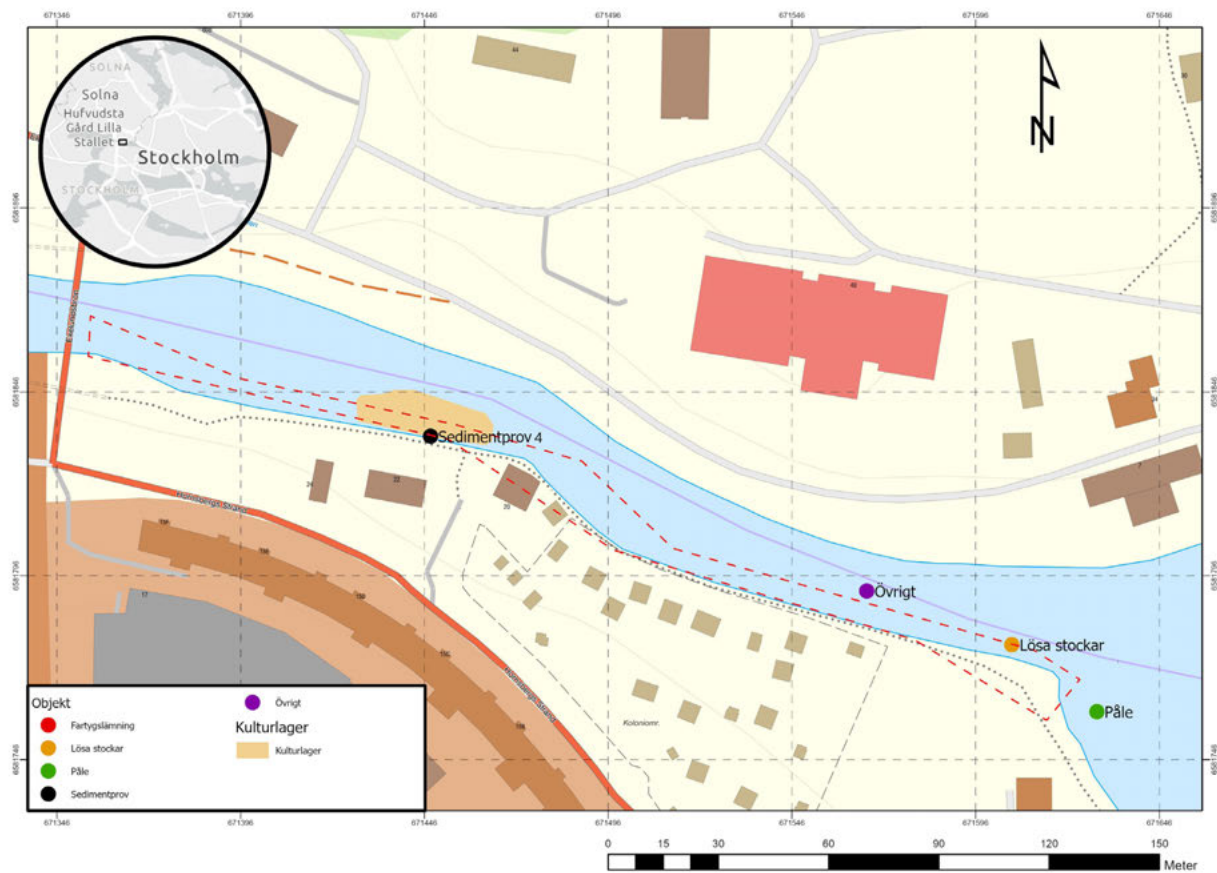
Sedimentprovet (prov 4) visar att det i området är grus med ett ytligt kulturlager (se bilaga 1).

FIGUR 8. Keramik, flaskor med mera i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0431).

FIGUR 9. Del av kritaipsskaft utanför Lilla Hornsberg.
Foto: Mikael Fredholm, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0432).

FIGUR 10. Karta som visar inmätta objekt och prover i utredningsområdet i Karlbergskanalen. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Ivan Šantić Ljubetić och Mikael Fredholm, SMTM.

Västra delen Västermalms båtklubb (VBK), del av område 2

Det enda objekt som påträffades med sonaren var en båt, strax väster om utredningsområdet. En dykbesikting visade att det rör sig om en kravellbyggd träsegelbåt (fig. 11), som bedöms kunna vara från första hälften av 1900-talet. SMTM bedömer det utgöra en övrig kulturhistorisk lämning. Fartygslämningen registrerades med lämningsnummer L2025:6208.

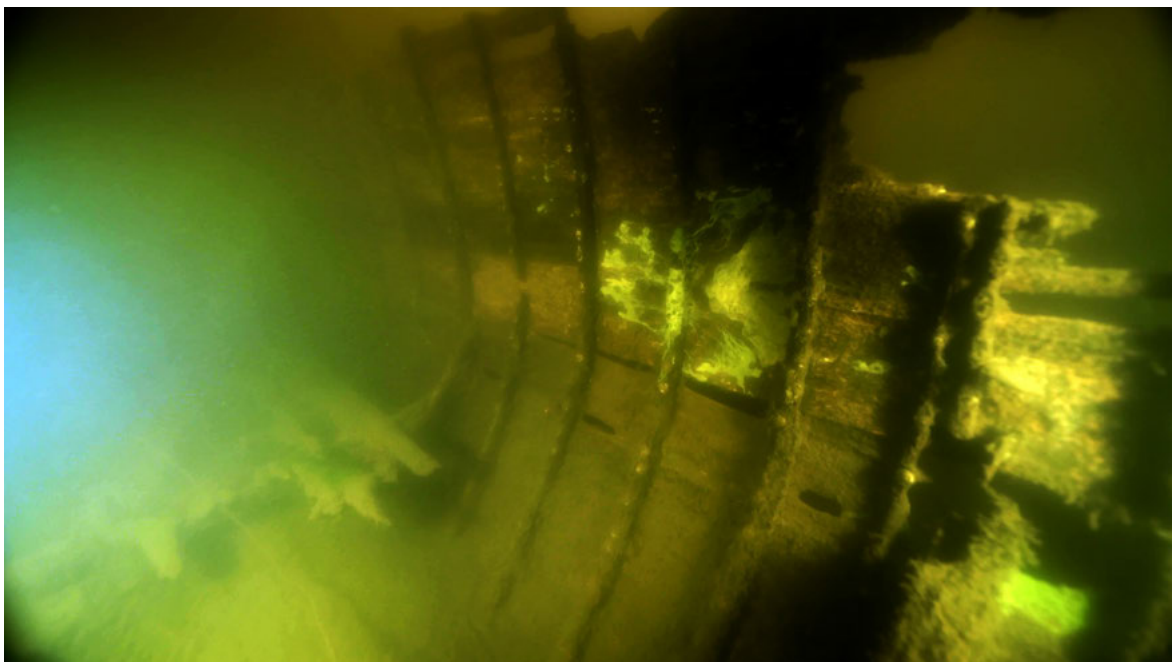
I utredningsområdets västra gräns påträffades en träkonstruktion och något som bedöms kunna utgöra del av ett järnrör/järntunna (fig. 12), samt

en järnbalk med trä på. Det inte klargjort vad lämningarna varit, men de är av yngre karaktär och utgör inte fornlämning.

I området västerom slipen finns ett område med gammalt tegel, men vad det kommer ifrån är oklart, kanske fyllnadsmassor. Teglet har bedömts vara av stortegeltyp.

Sedimentprov

Två sedimentprover (prov 5 och 6) togs, inget kulturlager kunde noteras, men det ska påpekas att det i utredningsområdet är stenutfyllt från land och minst halvvägs ut till bryggan (se bilaga 1).

FIGUR 11. Segelbåtsvrakets insida med tunna spant och bordläggning. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0433).

FIGUR 12. Järnrör/tunna i nederkant av bilden och trädetalj i övre delen av bilden (övrigt på karta i fig. 14). Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0434).

Östra delen Västermalms båtklubb (VBK), del av område 2

Vid stranden påträffades delar av en modern mindre träbåt. Ett par tunna spant, järnbultar och några små bordläggningsplankor var de enda resterna av fartygslämningen (fig. 13). SMTM bedömer det som en övrig kulturhistorisk lämning, och möjligen rör det sig om rester av en mindre fritidsbåt från 1900-talet. Fartygslämningen registrerades i Kulturmiljöregistret med lämningsnummer L2025:6209.

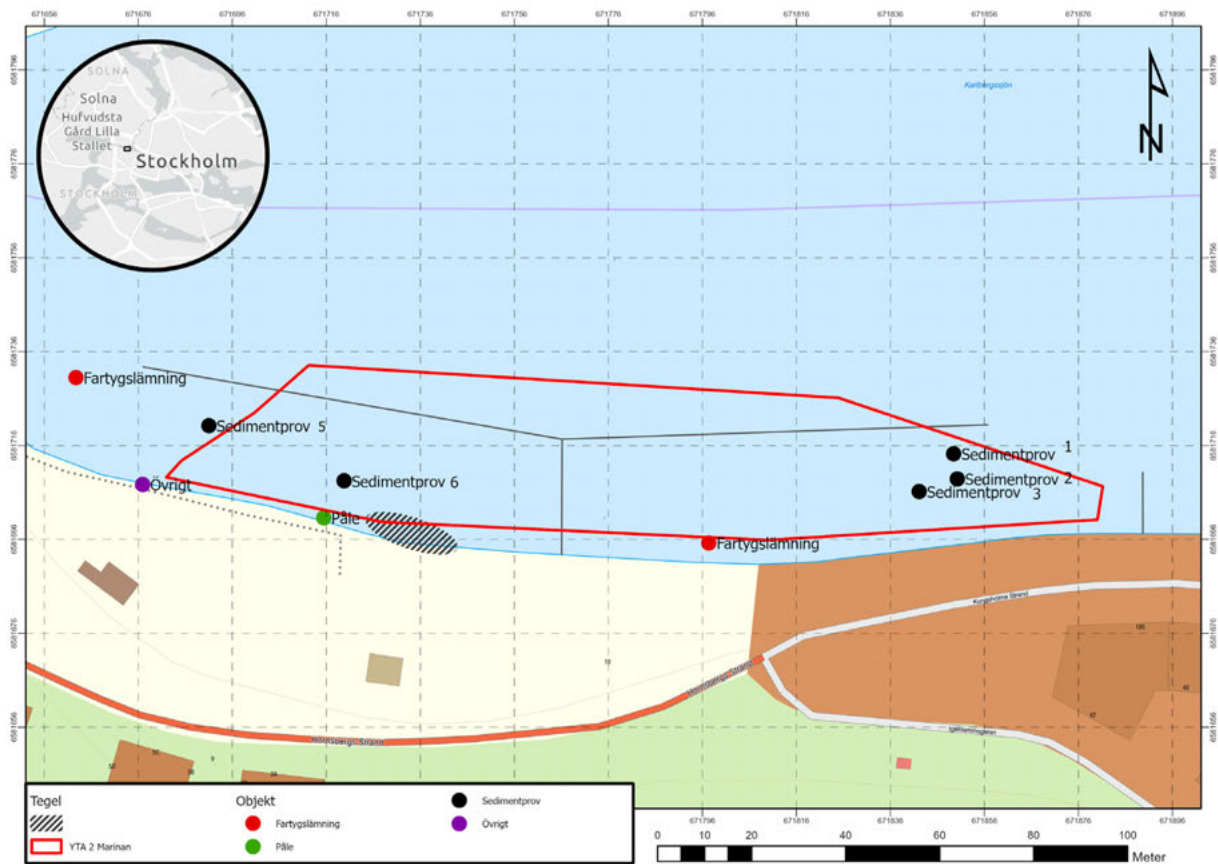
Vid den nu utförda utredningen kunde fjärrkylledningen som förstudien 2008 utfördes inför ses i områdets östligaste del.

Sedimentprover

Tre sedimentprover (prov 1,2 och 3) togs i områdets östra del. Inga spår av kulturlager kunde iaktas (se bilaga 1).

FIGUR 13. Spant med järnbult och bordläggningsplanka fotat från insidan. Foto: Mikael Fredholm, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0435).

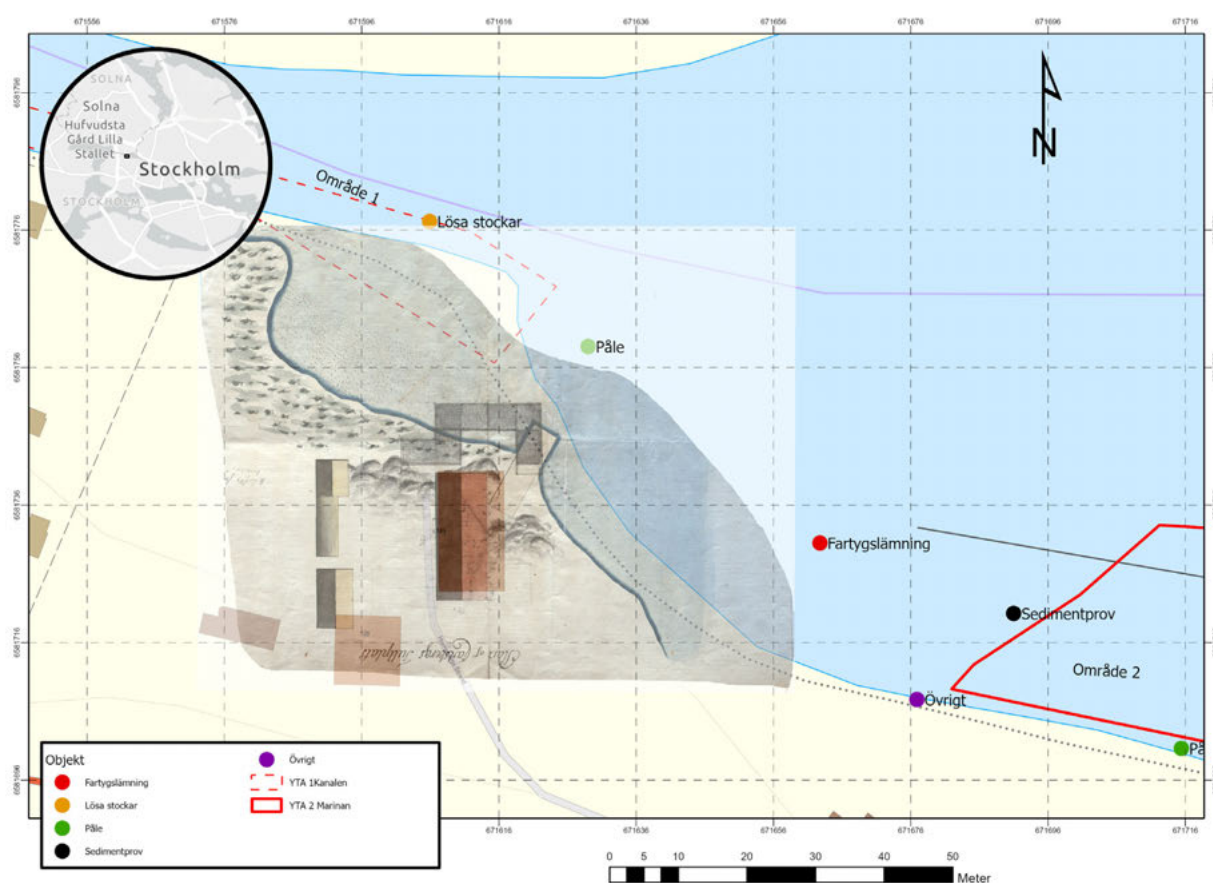
FIGUR 14. Karta som visar inmätta objekt och prover i utredningsområdet vid Västermalms båtklubb (VBK).

Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Ivan Šantić Ljubetić och Mikael Fredholm, SMTM.

DISKUSSION OCH TOLKNING

Det är tydligt, både utifrån dykningar och studier av historiskt källmaterial, att det i utredningsområdena har skett stor påverkan och förändringar de senaste århundradena. I vattnet vid Västermalms båtklubb är stora delar av botten täckt av sten, sannolikt utfylld, vilket gör att eventuella äldre lämningar i så fall ligger under dessa stenmassor

som bedöms täcka halva delen av utredningsområde 2. Efter studier av historiskt källmaterial samt ett försök till rektifiering av historiska kartor, bedöms exempelvis platsen för Mariedals brygga/stenkista kunna finnas under dagens utfyllnader och strandpromenad (fig. 15).

FIGUR 15. Ett försök till rektifiering av Karlbergs tullplats vid Mariedal år 1751 med hamnanläggning/stenkistor synliga i direkt anslutning till huset. Dagens strandlinje i gult. Källa: Stadsarkivet GS 180-34-007. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetad av Ivan Šantić Ljubetić och Mikael Fredholm, SMTM.

UTVÄRDERING

Utredningen kunde utföras enligt plan. SMTM anser att utredningens målsättning, det vill säga att ta reda på om okända fornlämningar kunde beröras av planerat företag, är uppnådd. Utredningen kunde preliminärt avgränsa en nyupptäckt fornlämning i form av ett kulturlager (L2025:6206) inom utredningsområdet.

REFERENSER

Otryckta källor

RAÅ dnr 321-170-2009 (SMTM Dnr. 98/08-51). Slutmeddelande avseende arkeologisk förstudie inför anläggning av fjärrkylaledning i vattnet mellan Hornsberg och Tegelbacken i Stockholms stad.

Internetkällor

Arnholm, Karlbergskanalen <http://kanaler.arnholm.nu/stockholm/karlbergs.html> (Nedladdad 2025-10-27).

Stadsholmen, Lilla Horsberg 1. <https://www.stadsholmen.se/fastigheter/lilla-hornsberg-1/> (Nedladdad 2025-10-24).

Stadsholmen, Mariedal 1, <https://www.stadsholmen.se/fastigheter/lilla-hornsberg-1/> (Nedladdad 2025-10-24).

Stockholms koloniträdgårdar, <https://www.sthlm-koloni.se/om-oss/historien-om-kolonisternas-hus/> (Nedladdad 2025-11-04).

"Utsigt af Carlbergs fatabur", Åhman, G 1810. Stadsmuseet Inventarienummer SSM 10464. CC-BY. <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/8809> (Nedladdad 2025-10-29).

Kartor

Lantmäteriet, GSD Terrängkartan

ESRI, Open Street maps

Stockholms stadsarkiv

Karta, Barnhustomten, Begravningsplats, Grubbs Ägor, Hornsberg, Hummersberg, Karlbergskanalen, Klara Sjö, Rörstrand, Sabbatsberg, Westinska tomten, Stockholm, Brandenburg, l.W 1834. Referenskod SE/SSA/0085/J 1/GS 76:1-2/GS 76:2

Memorial, Kungsholmen, Norrmalm. Strandkarta, Kungsholmen, Norrmalm, Stockholm, Jakob. Johan Eberhard 1760-06-14. Referenskod SE/SSA/0085/J 1/GS 190:1-11 D/GS 190:9B

Tullhus, Mariedal 1, Kungsholmen, Johan Eberhard 1751-02-04, Referenskod SE/SSA/0085/J 1/GS 180:1-55/GS 180:34

1863 års karta över Stockholm. Objekt-ID Stockholms stadsarkiv, Stockholms stadsarkivs kartsamling NS 442, SE/SSA/0234/J 4 A:6. Stockholmskallan <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/9112> (Hämtad 2025-11-04).

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Statens maritima och transporthistoriska museers (SMTM) dnr: 5.2-2025-1505

Länsstyrelsens dnr, beslutsdatum: 37938-2025, 2025-09-19

Fornreg uppdragsnummer: 202501302

Lämningsnr: L2025:6206, L2025:6208 och L2025:6209

SMTM projektnr: 2081239

SMTM projektledare: Mikael Fredholm

Orsak till utredningen: Upprustning av strandpromenad

Uppdragsgivare: Trafikkontoret, Stockholms stad

Undersökningstyp: Arkeologisk utredning

Undersökningstid: 2025-10-20 till 2025-10-23

Utredd yta: 7000 m²

Plats/Fastighet: Stadshagen 1:1, Stadshagen 1:3, Stockholm Kungsholmen 1:2

Socken: Stockholm

Kommun: Stockholm

Län: Stockholm

Landskap: Uppland

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Koordinater för utredningens sydvästra hörn: N 6581857 E 671349

Vattendjup: 0-4 meter

Dokumentationshandlingar:

Rapporten förvaras digitalt på Riksantikvarieämbetets webbplats Forndok.

Digitalt dokumentationsmaterial: Video, stillbildsfotografier och digitala ritningar

förvaras digitalt på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar.

Vid den digitala hanteringen av dokumentationsmaterialet och rapportframställningen

har följande programvaror använts: Esri ArcMap, Microsoft Word, Photo Shop, Sonarwiz 7,

Deep View 5 m.fl.

Fotografier: 16 st fotografier arkiveras i databasen PRIMUS på Statens maritima

och transporthistoriska museer. Fotonr: VK.V 0430 till 0445

GIS/mätdata: arkiveras på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar.

Fynd: Inga fynd har tillvaratagits.

Deltagarförteckning SMTM

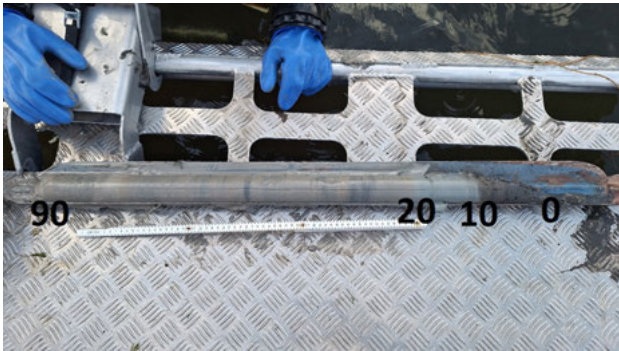
Personal i fält: Mikael Fredholm, Jim Hansson och Håkan Altrock.

Ett stort tack till Västermalms båtklubb, som lånade ut båtplats och tillgång till deras faciliteter.

<https://vbk1919.se/>

BILAGOR

BILAGA 1. SEDIMENTPROVER

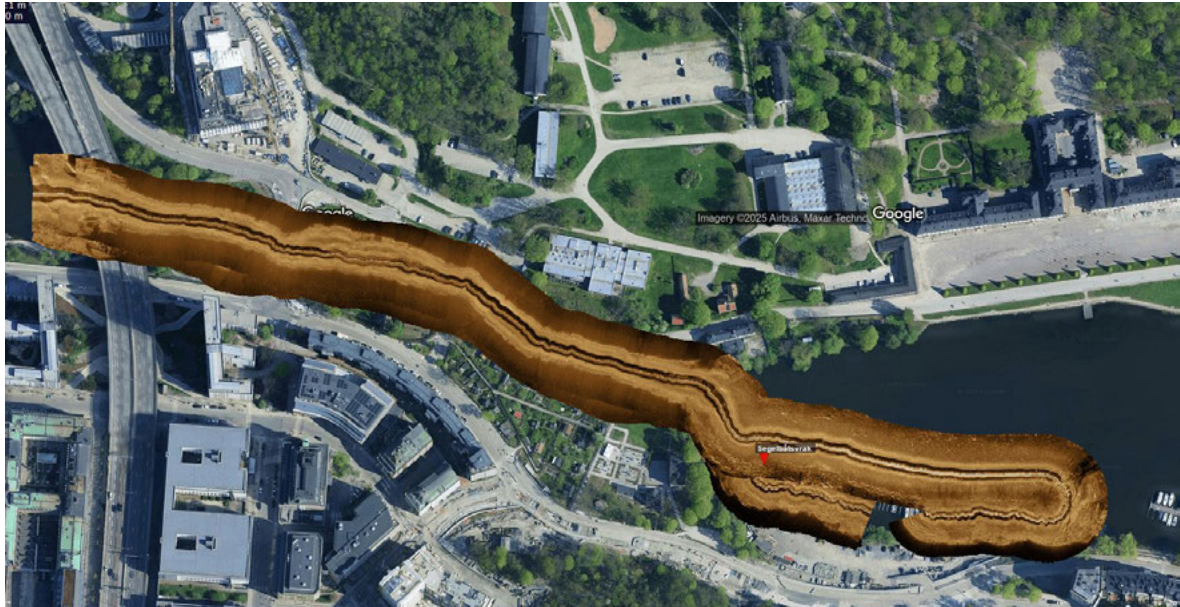
Prov nr	Djup (cm)	Lager	Anmärkning (Östra VBK)
1	0–15	1	Översta 15 cm utgörs av ett svart-brunt lager av växtrester (?)
	15–75	2	Ljusgrå lera 15–75 cm ned.
	75–100	3	Grå lera varvat med svartare varviga lager 75–100 cm ned (bedöms som steril).
			 FIGUR 16. Prov 1. Lager 1 till höger i bild. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0436).
2		1	Översta 10 cm utgörs av svartbrunt lager av växtrester (?)
		2	Ljusgrå lera 10–20 cm ned.
		3	Grått-svart varvigt lerlager 20–90 cm (bedöms som steril).
			 FIGUR 17. Prov 2. Lager 1 till höger i bild. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0437).

Prov nr	Djup (cm)	Lager	Anmärkning (Östra VBK) forts.
3	0-30	1	Översta 30 cm utgörs av ett svartbrunt lager av växtrester (?)
	30-40	2	Ljusgrå lera 30-40cm ned.
	40-100	3	Grått-svart varvigt lerlager 40-100 cm (bedöms som steril).
			 FIGUR 18. Prov 3. Lager 1 (0-30) till höger i bild. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0438).

Prov nr	Djup (cm)	Lager	Anmärkning (Karlbergskanalen)
4	0-30	1	Översta 30 cm utgörs av ett grusigt lager.
	30-50	2	Ett blötare, lösare, olja/tjära? gruslager 30-50 cm ned. Det gick ej att få ner borren längre, möjligtvis är det sten under.
			 FIGUR 19. Prov 4 med kanalens bottenyta (0) till höger i bild. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0439).

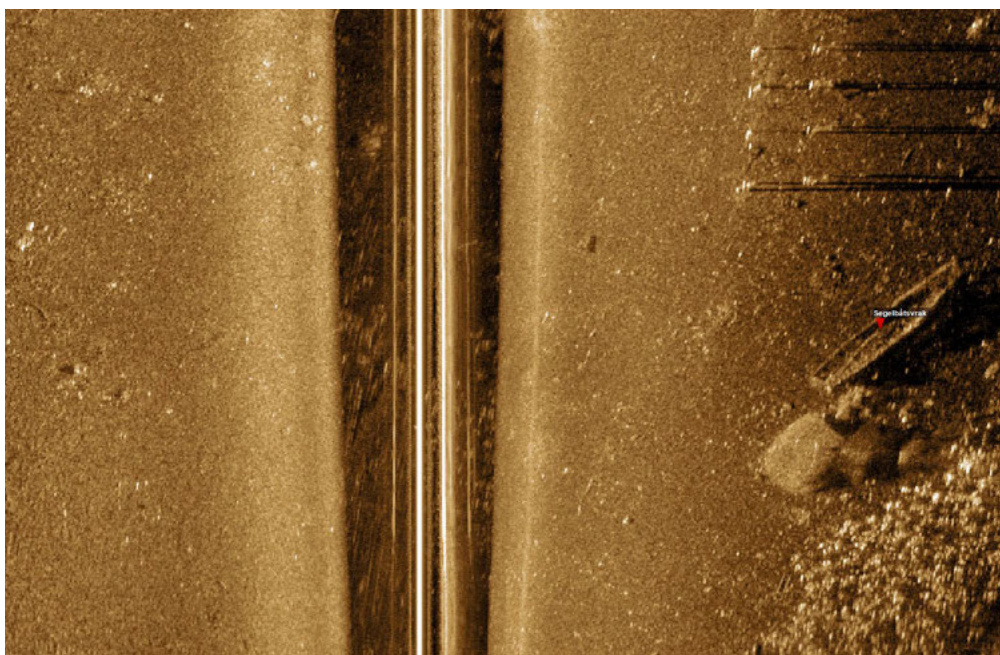
Prov nr	Djup (cm)	Lager	Anmärkning (Västra VBK)
5	0–15	1	Översta 15 cm utgörs av ett grusigt lager.
	15–40	2	Mörkgrå lera 15–40 cm ned.
	40–60	3	Ljusare lerlager 40–60 cm. Det gick ej att få ner provsonen mer än drygt 0,5 meter, pga. stenutfyllnad.
			 FIGUR 20. Prov 5. Lager 1 (0–15) till höger i bild. Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0440).
6	0–100	1	Ett ca 1 meter homogent grått lerlager utan kulturlager.
			 FIGUR 21. Prov 6. Sjöbottenytan (0) till höger i bild. Foto: Jim Hansson, SMTM (Digitalt museum: VK.V 0441)

BILAGA 2. SONARKARTERING

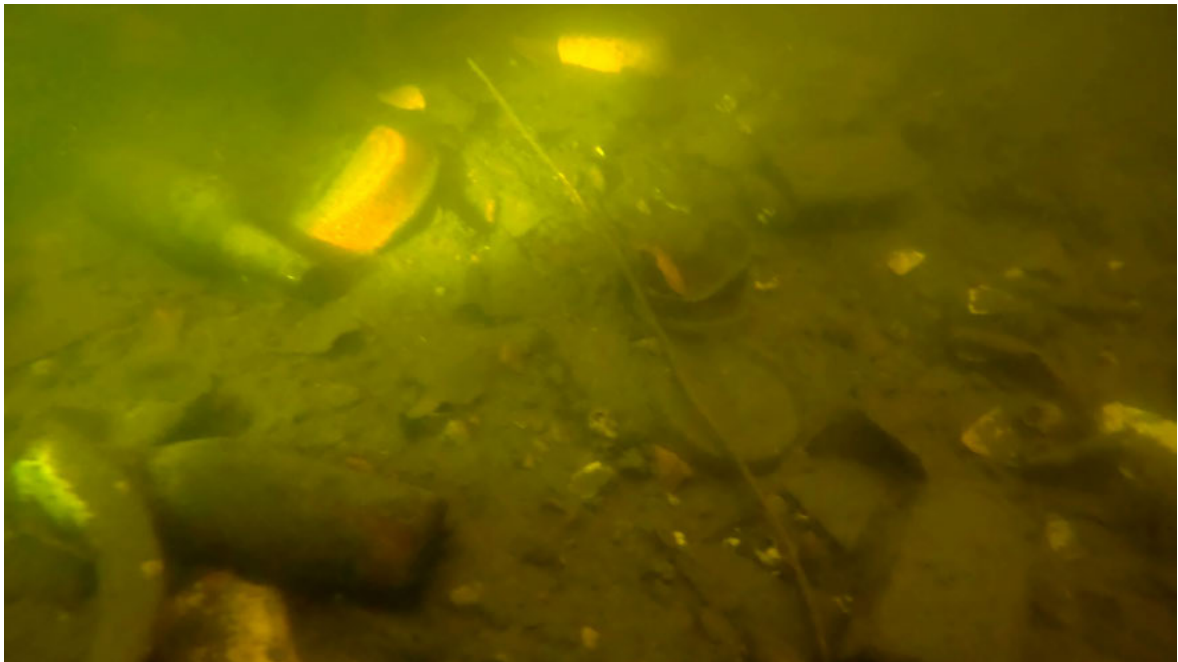

Fartygslämning

Lämningstyp	Fartygslämning
Position	59°20.366' N 18°1.107' E
Sonarfil	Side Scan File S251020_2.dvs
Skapad	2025-10-21 08:06
Klassificering	1
Beskrivning	Modern segelbåt i trä. Sannolikt första hälften av 1900-talet.
Längd	12 m

BILAGA 3. BILDER FRÅN KULTURLAGER VID LILLA HORNSBERG

FIGUR 22. Keramik, flaskor med mera i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg.
Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0442)

FIGUR 23. Keramik i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg.
Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0443)

FIGUR 24. Tallrik och annan keramik i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg.
Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0444)

FIGUR 25. Glasflaska i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg.
Foto: Jim Hansson, SMTM. (Digitalt museum: VK.V 0445)

MARIEDAL OCH FÖRDÄRVET I HORNSDAL

Trafikkontoret i Stockholms stad planerar att rusta upp Karlbergskanalens strandpromenad. I samband med detta planeras för schaktning och pålning. Dessutom planerar Stockholms stad att anlägga en ny tryckbank i vattnet.

Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) har efter beslut av Länsstyrelsen i Stockholms län utfört en marinarkeologisk utredning inom fastigheterna Stadshagen 1:1, Stadshagen 1:3 och Stockholm Kungsholmen 1:2 i Stockholms kommun.

Vid utredningen påträffades ett ytligt kulturlager (stadslager) i Karlbergskanalen vid Lilla Hornsberg som bedöms utgöra en fornlämning. Kulturlagret har i Kulturmiljöregistret registrerats med lämningsnummer L2025:6206. Dessutom påträffades i området vid Västermalms båtklubb två fartygslämningar, bedömda som övriga kulturhistoriska lämningar, L2025:6208 och L2025:6209. Inga fornlämningar i form av kulturlager eller andra lämningar påträffades vid sedimentprovtagning och dykbesiktningar vid Västermalms båtklubb.